

Halászzati Lapok

A Magyar
Mezőgazdaság
melléklete

IV. évfolyam

2003/
Január

A Haltermelők Országos Szövetsége
és a Halászzati Terméktanács információs és marketing hírlevele

Új év a felkészülés jegyében

Az elmúlt év utolsó közgyűlésén, december 13-án két olyan fontos napirendi pontot tárgyaltak meg, amelyek az egész halászság életére kihatással lesznek. Máhr András, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára a 2003. évi piacsabályozásról, a támogatási rendszerről adott tájékoztatót. A Haltermelők Országos Szövetségének igazgatója, dr. Orosz Sándor a szervezet 2003. évi költségvetését terjesztette elő. A közgyűlésről lapunk további oldalain részletesen is számot adunk, de az igazgatóval készült interjúból sem tudtuk nélkülözni ezeket a témaköröket. Nem véletlenül, hiszen mindkét napirend „zsebbevágó” kérdéseket feszegetett, s egyáltalán nem mindegy, milyen anyagi feltételek, kondíciók között gazdálkodhat a halászság 2003-ban, és nem utolsósorban a szövetség gazdálkodásának alakulása is fontos a tagságunk.

• Igazgató úr, milyen sikereket könyvelhetett el a halászság a 2002-es esztendőben?
– A sok siker között tartjuk számon a most véget ért közgyűlést, hiszen most került sor arra, hogy – az elnökség döntése értelmében először – kiadtuk a Magyar Halászzatért érmekeket. Egy olyan, minden szempontból neves társaság vehette át a kitüntetések, akikre bármely országban a világon büszkének lennének. Olyan prominens személyiségek, mint Kádár Mihály, aki sajnos csak posztumusz kaphatta meg az emléklapok, Bakos János, Pékh Gyula, Tölg István, id. Vida András és nem utolsósorban Woyanovich Elek alkotják a „csapatot”. Ezek az emberek a világ minden országában egyenként is óriási eredményt tudtak, és tudnának felmutatni. Aki a múltját becsüli, az a jövőt is építi. Ebből a szempontból a 2002-es esztendő a jövőt megalapozó év volt. S erre épül a szövetség 2003. évi költségvetése is.

• Ha már a közgyűlésről beszélünk: tartalmas tájékoztató hangzott el Máhr András helyettes államtitkártól. Milyennek ítéli a halászság jövő évi támogatottságát? Kérdezem ezt azért, mert a helyettes államtitkár kitért az elől a megjegyzése elől, miszerint kapjon a halászság a minisztériumtól olyan biztatást, hogy 2003-ban nem lesznek rosszabb helyzetben a halászok, mint tavaly.

– Kétségtelen, hogy Máhr úr nem mondta ezt ki egyenesen, de annyi elhangzott – s ez egy köztisztviselőtől már nagy dolog – hogy egyik ágazat sem kerül rosszabb helyzetbe a 2003. évi költségvetésben. Egyébként Máhr úr mindazokat a fontos igénypontokat visszaigazolta, amelyek a halászság 2003. évi feltételrendszere szempontjából pozitívak. Azok a változtatások, amelyekről számot adott az államtitkár, kedvezőek számunkra. Nevezetesen a társadalombiztosítási járulék támogatása, ami azt jelenti, hogy az ön- és másokat foglalkoztató mezőgazda-

Tartalom:

Új év a felkészülés jegyében	2
Nem rosszabb a helyzet	3
A Magyar Halászzatért díj kitüntetőjei	3
Víztaarékos és környezetkímélő tavi haltermelés	7
„A halászzat története Magyarországon” címmű kiállítás ismertetője	8

sági vállalkozások, a munkaerő árának társadalombiztosítási terheiben állami segítségre számíthatnak. Fontos, hogy olyan, nem feltétlen ágazat specifikus intézkedések is szülessenek, amelyek a halászság versenyképességét is erősítik. A legnagyobb érdeklődés egyébként az agrár-környezetvédelmi program tavalyi beindítását és az idej folytatását kísérte. A halászság megfelel azoknak a követelményeknek, amelyeket a természet- és környezetvédelmi megfontolásokból írtak elő a halgazdálkodóknak. A halászok etetik a védett madarakat, a vidrát, megvédik a vizes élőhelyeket, gondoskodva ez által arról, hogy egészséges környezet, lakható vidék alakuljon ki az adott térségben. Úgy tűnik, hogy a halászság számára meghirdetett keret további kedvező feltételeket teremt. A tavalyi év kevésbé sikeres mozzanat volt e tárgyban, hogy nem került sor a természetvédelmi törvény végrehajtási rendeletének megalkotására. Államtitkár úr jelenlétében mondtam el a közgyűlésnek, hogy az elnökség a legutóbbi ülésén arról döntött – miután öt éve nem született meg a végrehajtási

(Folytatás a 2. oldalon)

**Boldog új esztendőt kívánunk
minden kedves Olvasónknak!**

SZERKESZTI:

Szerkesztő Bizottság

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Hajtun György

Új év a felkészülés jegyében

(Folytatás az 1. oldalról)

rendelet – hogy a védett állatok kártételeinek kártalanítása érdekében próbapert indítunk az állam ellen. A bejelentést megértéssel fogadta az államtitkár. Már csak azért is, mert törvénysértés történik, s a pénzügyi korlátok csak egy pontig tolerálhatók. E pontot túl szükséges akár ilyen jellegű erődemonstrációval is ráébreszteni, az egyébként azonos érdekű másik oldalt is arra, hogy egyszerűbb megalkotni a törvényt, hiszen a struccpolitika nem vezet sehova. Az viszont pozitívum, hogy az 1999-ben beindított marketing programunkat 2003-ban is támogatja az AMC. A tavalyi marketing költségeket – meggyőződésem szerint – hasznosan, eredményesen költöttük el. Az ország számos helyén találkozhattak a Hal éve gondolatával. Úgy tűnik, a társadalmi közfigyelmet sikerült a halétekre irányítani. A folytatástól valóban remélhetjük azt, hogy a kitűzött célt elérjük, és meg tudjuk védeni belső piacainkat, s ezen a piacon növelni tudjuk az általunk előállított termékek fogyasztását.

• **Az idei költségvetési tervben több olyan pont található, amely már a 2004-es EU-csatlakozás utáni időkre szól, vagyis olyan új elemek is megjelentek, amelyek a csatlakozás után is adhatók.**

– A közgyűlésen elhangzottak jól rimeltek arra a feladatsorra, amit a szövetség elnöksége a Halászati Lapokban közzétett munkatervében meg kíván valósítani. Szeretnénk partnereit lenni az állami szerveknek abban, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásunkról minél többet tudjanak az emberek, a mi esetünkben természetesen a halászok. Meggyőződésünk, hogy a halászság – mivel hogy sok szempontból felkészült már a csatlakozásra – nem vesztese, hanem nyertese lesz a csatlakozásnak. Hogy ez a remény valósággá váljon, szükséges a 2003-as esztendőben megfigyelt, tudatosan dolgozni, hogy a létező kételyeket eloszlassuk. A támogatási rendszer ehhez is ad segítséget. S hadd szóljak a szövetség jövő évi költségvetéséről is ebben az összefüggésben. Minden olyan szervezetről, ahol a tagok befizetéseiből jön össze a szervezet működéséhez szükséges anyagi forrás, nagy jelentősége van a költségvetési vitának. Mivel körülöttünk is drágul az élet – még ha kedvező inflációs folyamatokról is hallunk – kénytelenek voltunk emelni a tagdíjat. A szövetségnél évek óta nem történt tagdíjmelés, a mostani közgyűlés egy differenciált, a természetes vizeken halászatot folytatók számára lehetővé tett kedvezmény fenntartásával 15 százalékos tagdíjmelést fogadott el.

A szövetségnél évek óta nem történt tagdíjmelés, a mostani közgyűlés egy differenciált, a természetes vizeken halászatot folytatók számára lehetővé tett kedvezmény fenntartásával 15 százalékos tagdíjmelést fogadott el.

kan visszaélnék. Sőt, a halastavakat és a vizeket megvédeni szándékozó halóröket jobban kell feltenünk az igazságszolgáltatástól, mint a halat és a vizet a tolvajoktól, mivel eljárásukkal szemben nincs kellő fogadókészség a társadalomban. A vagyont védeni akaró halórögyakrabban kerül a vádlottak padjára, mint a halat eltulajdonító ember. Azt gondolom, hogy idén ebben is előbbre kell lépünk.

a megfelelő saját erőt biztosíthatjuk a remélt magasabb agrármarketing támogatáshoz. Továbbá megoldhatjuk azt, hogy valóban normális keretek között – a szövetség székházának felújítását befejezve – folytathatjuk a hazai és a nemzetközi kapcsolatok építését. Egyszerűen arról van szó, hogy a lepusztult épületbe nem szívesen hívtunk meg senkit. Tavasz végére, egy megújult székházban valóban emberi és európai körülmények között fogadhatjuk partnereinket.

• **Mi nem teljesült az elmúlt évben a szövetség elképzeléseiből?**

– Ez nehéz kérdés, már csak azért is, mert a tervek soha nem teljesülnek teljes egészében. Ha az elmúlt évet nézem, sikertelenséget legfeljebb abból a szempontból tudom megfogalmazni, amely viszont az idei tennivalók között már megtalálható. Kiemelném az értékesítő, beszerző szövetkező, a halászok termelői

csoportosulásának a létrehozását. Az elmúlt év jól alakult a halárak tekintetében. Ám ez – s a tapasztalatok is ezt igazolják – nem örök érvényű, s éppen a rosszabb időszakokra felkészülendő, kell ezeket a szervezeteket létrehozni. Az sem mellékes, hogy az állam támogatja e szövetkezők megalakítását. Elégedtelnek vagyunk akkor is, amikor megállapítjuk, hogy tavaly ismét kimaradtunk az aszállyár rendezéséből. Ez a téma a közgyűlésen is szóba került, és dodonai volt az államtitkár válasza, mi szerint bízik abban, hogy nem lesz aszály. Nem tudtuk meggyőzni az FVM-et arról, hogy az aszály ténylegesen sújtja a halászságot is. Évente visszatérő kérdés a támogatási rendszer és a vízgazdálkodás kapcsolatának hiányából adódó problémák, amelyben érdemi előrelépés nem történt. Fel kell vetni azt a halászságot érintő, de társadalmi problémát is, miszerint az országban a magántulajdon szentsége érvényesül, e közben vannak olyan magántulajdoni jogok, amelyeknek nem tudunk érvényt szerezni. A hallopás ebbe a kategóriába tartozik, és ezzel so-

kan visszaélnék. Sőt, a halastavakat és a vizeket megvédeni szándékozó halóröket jobban kell feltenünk az igazságszolgáltatástól, mint a halat és a vizet a tolvajoktól, mivel eljárásukkal szemben nincs kellő fogadókészség a társadalomban. A vagyont védeni akaró halórögyakrabban kerül a vádlottak padjára, mint a halat eltulajdonító ember. Azt gondolom, hogy idén ebben is előbbre kell lépünk.

• **Tavaly év közepén létrejött egy bizottság, hogy a szövetség és a terméktanács**

egyesülésének lehetőségét megvizsgálja. Lesz-e változás az idén?

– Az idei esztendő jó alkalmat teremt a változtatáshoz, mert a terméktanácsnál tisztújítás lesz. A bizottság dolgozgat, véleményeket formálgat, érződik rajta az a megosztottság, ami egy szervezetet, s ezen keresztül a személyeket érintő döntéshozatal előtt általában jellemzi a másokra is tekintettel lévő emberi megközelítést. Más lenne a helyzet, ha a cél szentesíti az eszközt elv, érvényesülne, de itt nem erről van szó. Azok is, akik azt vallják, hogy egy, a szövetség platformján működő szervezetre van szükség, úgy kívánják a véleményüket érvényesíteni, hogy ne okozzanak kárt, nehézséget. Egy piacgazdaságban egy szakmának egységes érdekképviselettel lehet csak megjelenni, különösen

igaz ez az Európai Unióban.

Kérdés tehát, mikorra sikerül ezt a konszenzust megteremtteni a halászati ágazatban. Úgy vélem, a tisztújításra a véleményeket is egyeztetethetjük, tisztázhatjuk az eltelmondásokat. Az ugyanis nem kétséges, hogy az Európai Unióban egy érdekkép-

viseleti szervezet elegendő.

• **Sokat beszélünk a csatlakozásról. Készül-e a szövetség arra, hogy az egyes halászmembert felkészítse arra, mi vár rá a tagság elnyerése után?**

– Ez a munka a szövetségi működés mindennapi részévé vált. Fokozottabban lesz ez igaz a 2003-as esztendőben, 2004-ben pedig – reményeink szerint – a dolgok élesbe fordulnak. Nem volt véletlen, hogy 1999-ben beléptünk az Európai Akvakultúra Szövetségbe. Ennek eredményeként 2003 végén, 2004 elején – az időpontról még folynak az egyeztetések – az Európai Unió belvízi akvakultúrájának krémjét látjuk vendégül. Itt lesz az a konferencia, amelyik az Európai Unió közösségi agrárpolitikájának reformjában is meghatározó döntéseket fog előkészíteni. Az idei esztendőben azt tervezzük, hogy az interaktív tájékoztatást előbbre tesszük, mert nem vagyunk elégedett azzal sem, ahogy az Internet és a Halászati Lapok nyújtotta lehetőségeket kihasználjuk. Sokkal jobb eszközök ezek annál, hogy kihasználatlanul hagyjuk őket. Az ismeretátadás és tapasztalatcsere hagyományos módszereit is szeretnénk alkalmazni. Jó néhány szakember találkozik szervezetünk, s hogy erre mennyire szükség van, azt a tavaly elmaradt dinnyési agronómusi értekezlet hiánya is megmutatta. A halászok kritizálták a szövetséget azért, mert nem szervezte meg ezt a találkozót. A kritika jogos volt, ami azt is jelzi, hogy a halászok ragaszkodnak a hagyományok megőrzéséhez is. A komputer nem pótolja az ember személyes kapcsolatrendszerét. Éppen ezért, nem lehet olyan EU-n kívüli és belüli év, amikor nem rendezzük meg az agronómusok találkozóját.

H. Gy.

Nem rosszabb a helyzet

Hivatalosan is tagjaivá válunk az Európai Uniónak 2004. május elsejétől, jelentette ki dr. Máhr András, az FVM helyettes államtitkár a Haltermosz tavaly évi végi, december 13-ai közgyűlésén. Az államtitkár ismertette az agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszer 2003. évi módosításainak irányairól, s a rendszer halászatot érintő elemeiről. A közgyűlés elfogadta a szövetség 2003. évi költségvetést, s a tagdíj emelés mértékét. Dr. Csoma Antal elnök és Máhr András helyettes államtitkár adta át a kitüntetteknek a Magyar Halászatért díjakat.

A 2003. évi költségvetési törvény szellemében már más költségvetés fogalmazódik meg, mint a korábbi években, mivel az uniós csatlakozás előtti utolsó évről van szó, mondta Máhr András. Továbbra is jelentős hányadot képviselnek a nemzeti támogatások, de már megjelentek az EU-konform támogatási formák és források is. A 2003. évi költségvetésben biztosított támogatási lehetőségek mellett az ágazat pozícióját javítják a már meghozott, illetve a jövő évre tervezett intézkedések. Így a 60 milliárd forintos adósságrendezési program hatására a gazdálkodók kamatterhei 2003-ban jelentősen csökkennek. Azáltal, hogy a 60 milliárd forint adósságrendezési program a társasági-, illetve személyi jövedelemadó alól mentesül, ugyancsak kedvezően hat a likviditásra.

A kormányprogrammal összhangban, 2003-ban 25 milliárd forint nagyságrendű, újabb adósságrendezési programot indít el a tárca, a munkahelyteremtés és-megtartás érdekében a kedvezőtlen adottságú, elmaradott térségben gazdálkodók számára. Az új évben jelentősen növelik a piacra jutási támogatásokat, a nyereséget nem csak dotációval, hanem jövedelmet tartalmazó árakkal kívánják biztosítani. A törvény szerint agrár- és vidékfejlesztési célokra 216 milliárd forint – a már meghirdetett uniós SAPARD támogatásokkal

együtt – 235 milliárd forint támogatást tartalmaz.

Minden fontosabb előirányzat érzékelhetően növekszik, hangsúlyozta az államtitkár. Az agrár- és élelmiszer-ipari beruházásokra – SAPARD nélkül – 14 százalékkal, ezen belül mezőgazdasági gépberuházásokra csaknem 30 százalékkal, ültetvénytelepítésre pedig mintegy 17 százalékkal többet fordítanak. Ez az előirányzat a SAPARD forrásokból 10 milliárd forinttal növekedhet. A melioráció és öntözésfejlesztés támogatására az előző évi támogatási összeg csaknem két és félszeresét fordítják. Az intenzív öntözésfejlesztést többek között az üzemképtelen, korszerűtlen vízellátó rendszerek korlátozzák, ezért a támogatási rendszert kiterjesztik a vízszolgáltató rendszerek támogatására is. Nem terjesztik ki, viszont a halastavak vízszolgáltatására, amit a halászság diszkriminatív intézkedésként él meg, mivel az öntözővíz kap, a halastó nem kap támogatást.

Az Agrár Környezetvédelmi Program támogatását megduplázzák, s ezzel esélyt teremtenek a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program érzékelhető nagyságrendű elindításához. Az előző évi összeg csaknem háromszorosát fordítják a versenyképesség növelése érdekében a hatékony gazdálkodási formák, szervezetek, társulások és térségek fejlesztésére. Vidékfejlesztés támo-

gatására, a SAPARD forrásokat is figyelembe véve több mint 15,5 milliárd forint jut. Ami talán ennél is fontosabb, hogy több olyan támogatási konstrukciót próbálhatunk ki az érintettek, amelyek a csatlakozás után hosszú távon rendelkezésükre fog állni. A kormányprogram ugyancsak kiemelt célja közé tartozik a termelői árbiztonság javítása, a kiszámítható piaci viszonyok megteremtése. Ennek érdekében a piacra jutási támogatásokat az előző évihez képest 19 százalékkal növelték. Az agrártermelés költségeit csökkentő támogatási keret 11 százalékkal nő, amely lehetővé teszi, hogy a szektor semleges támogatási rendszer követelményeit betartva az agrártermelők több, a csatlakozás után is fenntartható uniós támogatási formát megismerhessenek.

Érdemi változást hozott az is, hogy 2003-ban az éven belüli hitelek kamattámogatását megszüntetik, ám a tőkepótló hitelek kamattámogatása továbbra is megmarad. A halászok tulajdonképpen továbbra is igényelhetik a korábban megszokott támogatásokat. A haltenyésztési támogatás például hektáronként 300 kilogramm hal telepítését segíti, kilogrammonként 70 forinttal. Több kérdés és felszólalás hangzott el a Nemzeti Fejlesztési Terv AVOP finanszírozásával kapcsolatban: az államtitkár azt ígérte, hogy súlyának megfelelő komolysággal kezeli a tárca ezt a kérdést. Egyelőre nem talált meghallgatásra az a felvetés, hogy a halastó aszálykárát államilag elismerjék, miként az sem, hogy a halastavakat sorolják az érzékeny természeti területekhez.

A közgyűlés elfogadta a szövetség költségvetését és a 15 százalékos tagdíjemelésre tett javaslatot azzal, hogy a természetes vízi halászatoknál, amennyiben létkérdés a 15 százalékos tagdíj megfizetése, az elnökséghez benyújtott kérelem alapján a tavalyi díj megfizetésére kapjon engedményt. A Magyar Halászatért díjjal kitüntetettek munkásságát az alábbiakban ismertetjük.

(Folytatás a 6. oldalon)

A Magyar Halászatért díj kitüntetettjei

Dr. Bakos János

Bakos János szakmai önéletrajzából kiderül, hogy 1930. november 13-án született, Szeghalmon. Okleveles agrármérnöki diplomát 1958-ban, a gödöllői Agrártudományi Egyetem állattenyésztési karán szerzett. Ugyancsak Gödöllőn, 1966-ban érdemelte ki az egyetemi doktorátusi címet. Az egyetem elvégzése után a Haltenyésztési Kutató Intézet (Budapest) szajoli haltenyésztő állomásán nem csak a telepet, hanem a kísérleteket is vezette. 1961-ben került a szarvasi Haltenyésztési Kutató Intézetbe, ahol

tudományos kutatóként dolgozott. Főbb kutatási területei: halgenetika, tavi haltenyésztés, kacsanevelés, mesterséges halszaporítás, a pontyfajták élő génbankjának létrehozása, államilag elismert ponty hibridek nemesítése. 1973–1979-ig genetikai témacsoport vezetője, osztályvezető a HAKI-ban, majd 1979-től 1986-ig genetikai és termelési technológiai osztályvezető. Ez után nevezik ki tudományos főmunkatársnak, s ezt a munkakört nyugdíjazásáig, 1990-ig tölti be.

Kutatási és működési szakterületei között említendő a tenyésztett halfajok gene-

tikai fajtajavítása, nemesítése, a mesterséges halszaporítás és ivadéknevelés, a tavi édesvízi haltermelés, a halfajok honosítása, génbank szervezése, s nem utolsósorban kutatás és oktatás szervezése az akvakultúra területén.

Szaktanácsadói tevékenységet végzett a Szegedi Halgazdaságnál, a Hortobágyi ÁG-nál, a Biharugrai Halgazdaságnál, a Bikali ÁG-nál, a Tiszavidéki Halgazdaságnál, a fehérgyarmati Halászati Termelőszövetkezetnél, a „VERDA” Haltenyésztési Kft.-nél, Bánhalmán. A külföldi szaktanácsadás sem maradt el a pályafutásból. FAO halászati

szakértő Indiában (1980), Vietnamban (1990), Bulgáriában (1996) és Laoszban (2001). Az Agrober halászati szakértőjeként dolgozott Irakban, Egyiptomban és Venezuelában. A Hydroexport Pakisztánba kérte fel halászati szakértőnek. Hosszú a szakmai tanulmányutak listája is: Brazília, Csehszlovákia, Franciaország, Izrael, Egyiptom, India, Japán, Fülöp-szigetek, Kanada, Németország, Olaszország, Oroszország, Románia, Thaiföld, USA (Alaska, Hawaii).

Az angolul is kitűnően beszélő tudós oktatási tevékenysége is elismerésre méltó. A hazai és nemzetközi tanfolyamokon gyakorlati oktatásokat tartott a haltenyésztés, a halgenetika, a halszaporítás és az ivadéknévelés témakörökben. Elméleti és gyakorlati oktatást végzett a mesterséges halszaporítás témakörében, mégpedig Sao Paulo Egyetem Halászati Intézeténél, Brazíliában. Oktatási programot indított Romániában a tenyésztett halfajok genetikai javítása érdekében. Oktatási gyakorlati képzési programban vett részt Vietnámban, ahol az alkalmazott genetika, a halszaporítás és az anyanevelés volt a téma.

Pék Gyula

Pék Gyula szinte észrevétlenül lépte túl a 75. életévét. A mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Főiskola elvégzése után, 1947-ben a Magyar Tőgazdasági és Halkereskedelmi Rt. Hortobágyi Halgazdaságába került, s ezzel elkezdődött a halas életpályája. Az elmúlt évtizedekben – a magyar sorsfordulások közepette – mindenkinek eltökélt hivatástudatra, kiemelkedő intelligenciára, esetenként szerencsére volt szüksége ahhoz, hogy hiteles ember maradjon. Pék Gyuláról elmondható, hogy hiteles ember a magyar halgazdaságban. Tagja annak az országos halászati felügyelői elitnek, amelyet olyan nagy elődök nevei fémjeleznek, mint *Landgraf Jánosé, Répásky Miklósa, Fischer Frigyesé*.

A háború után válságos korszakát élte a halgazdálkodás, különösen a tőgazdasági haltenyésztés. A legtöbb halastónál elveszték az értékek, szinte a semmiből kellett újjáépítkezni. Pék Gyula ebben a környezetben kezdte meg tevékenységét. Helyesen ítélte meg azt, hogy a megújulást úgy kell szervezni, hogy a halgazdálkodás sokoldalú biztosítékok mentén fejlődjön. Ebben legyen fajsúlyos az állami szerepvállalás, így a politika is kedvezően ítélte meg a halászat jövőjét. Pék Gyula, mint országos halászati főfelügyelő megteremtette azt az összhangot, amelynek révén a kutatók, a haltenyésztők, a halkereskedők és minden más szereplő egy irányba kezdték tolni a halászság szekerét. Kezdeményezte és ápolta a barátságot. Pék Gyulának Isten adta érzéke van a szakmai diplomáciához. Az ágazat érdekében jól gazdálkodott ezzel az érzékével, mely rengeteg tárgyi tudást és széleskörű műveltséget igényel.

Pék Gyula érdeme, hogy első volt azok között, akik Nyugat irányába nyitottak. A szocialista országok halászati vezetőivel akkor már rendszeres volt a konzultáció, s a felek megítélése szerint kölcsönös jó kapcsolat alakult ki. A vasfüggönyön is megtalálta azt a piciny rést, amellyel a nyugati kollégákkal is kialakulhatott az együttműködés. A kezdetet a külföldi haledadások jelentették, amit aztán a halászati szakemberek szellemi exportja, kiállításokon való részvétel, tanulmányutak szervezése követte. Szakemberek százai jutottak el Európa nyugati részére és Európán kívüli régiókba.

És sok más, halászathoz kötődő területen vállalta az úttörő szerepét. Szorgalmazta Magyarország tagságát a Dunai Halászati Egyezmény vegyes bizottságában, ahol 1962-ben elnököknek választották. Rá egy évre Budapesten ülésezett a bizottság, s ezen az ülésen számos új elemet hoztak a bizottság munkájába. A vegyes bizottság elnökeként végzett kiemelkedő munkájának elismeréseként 1967-ben, majd 1972-ben újraválasztották elnököknek. A Pék Gyula által vezetett csapat máig tartó elismertséget szerzett ezen a területen is.

Az ő kezdeményezésére jött létre 1957-ben Halászati Termelőszövetkezetek Központi Intéző bizottsága, a mai érdekképviseleti szervezet, a Haltermelők Országos Szövetség jogelődje. Ugyancsak Pék Gyula szorgalmazta a dinnyési ivadéktelep létrehozatalát, s a TEHAG megépítését. Az ő munkásságát dicséri az 1961-ben kihirdetett halászati törvény és végrehajtási utasítás megszületése. Miként a Halászat című lap újra indítása Hermann Ottó nyomdokain. A folyóiratot 1963-ban indította el az FM, a lap szerkesztésével Pék Gyulát bízták meg. Aki pedig olvasta ezeket a lapszámokat, Pék Gyula tevékenységét is nyomon követhette, hiszen számos cikk jelent meg a tollából. Pék Gyula a magyar haltenyésztés aranykorának lapjait is teleírta tevékenységével, munkásságával.

Tölg István

Bár Budapesten született az idén 70. életévét betöltött *Tölg István*, az iskolai tanulmányait mégis a Felvidéken, pontosabban Érsekújváron kezdte meg 1938-ban. Fial gyerekként nem gondolta volna, hogy a történelmi idők innen is „elzavarják”, mégpedig egy szál klottyatyában. Orvos édesapját 1945 nyarán elhurcolták (a Benes dekrétum a Felvidéken is „működött”), megalázták, miként sok más értelmiségi és magyar társát. Az ekkor 13 éves serdülő fiú édesanyjával Budapestre került, míg édesapja Szönybe, a mai Komáromba. Itt ismét betölthette hivatását, s nem csak a község, de az ottani olajfinomító orvosaként is dolgozott. Az ifjú Tölg István komáromi gimnáziumban fejezte be a 3. és a 4. osztályt, ám itt sem érettségizhetett. Tatán, a piaristák gimnáziumában szerezte meg az érettséget, az ekkor már államosított gimnáziumban, 1951-ben. Az egyetemi felvételi már könnyen sikerült, így 1951-ben a budapesti Agrártudományi Egyetem állattenyésztési karán szerzett diplomát, mégpedig 1956 márciusában.

Akkoriban az agrármérnökök nem dolgozhattak irodai munkán, csak a gyakorlatban kamatoztathatták tudásukat. Így került Tatára, a Tatai Halgazdasághoz gyakornokként a diplomás fiatalember. Itt érte az 1956-os forradalom, majd 1956 decemberében, nem más, mint *dr. Woyonovich Elek* professzor intézte el, hogy Tihanyba, az MTA Biológiai Kutató Intézetéhez kerülhessen. (Lexi bácsival még az egyetem ismerkedett meg Tölg István, ahol Lexi bácsi előadásain szívta magába a tudományt.) Tihanyban gyakornokként, majd tudományos kutatóként dolgozott, egészen 1962 tavaszáig, amikor az agrártárca Országos Halászati Felügyelőségéhez hívták dolgozni. A felügyelőség főnöke *Ribiánszky Miklós*, Kossuth díjas tudós volt, míg a közvetlen főnöke *Pék Gyula*. Őt év után innen is kiemelték, mégpedig az FM központi állományába, mivel *dr. Sággy Vilmos* államtitkár személyi titkárának nevezték ki. Az államtitkár a Belkereskedelmi Minisztériumhoz ment, de Tölg István maradt.

Nem véletlenül, hiszen ekkor már szó volt a százhalombattai Temperált Vízű Halszaporító Gazdaság létrehozataláról, amelyben Tölg István úttörő szerepet játszott. A TEHAG megépítéséhez az ENSZ-FAO szervezet is hozzájárult, mégpedig egy millió dollárral. Tölg Istvánt nevezték ki igazgatónak a TEHAG élére, mégpedig 1970-ben. Az igazgatói posztot 22 évig töltötte be, egészen nyugdíjazásáig. Amikor betöltötte a hatvanadik életévét, azonnal kérte nyugdíjaztatását. Saját bevallása szerint elégedett, nyugdíjas évei sem telnek unalmasan, hiszen most is aktívan dolgozik. Írja 13. könyvét, és tanácsadóként közreműködik a Kiskunságon épülő halgazdaságnál, ahol *Szomor Dezső* kérte fel erre a munkára. A könyveken kívül (ezekben zömmel társszerző) több mint ezer szakcikket, 23 tudományos dolgozatot publikált. Kiegyensúlyozott családi életét feleségének, *dr. Hága Magdolnának* (aki fogorvos) és két gyermekének, Lászlónak (a fiú az apja nyomdokaiba lépett) és Annának (ő fogtechnikus) is köszönheti. László révén két kislány unoka is édesíti a dolgos hétköznapiakat a budafoki kertes családi házban. Ma is szívesen hódol hobbiának, az akvarisztikának és a kutyatartásnak. Több szakmai társadalmi szervezet tagja.

Id. Vida András

Az 1923. október 11-én született *Vida András* már kisgyermek korban megszerettette a halászatot. Nem véletlenül, hiszen anyai ágon halászok, apai ágon vízimolná-

rok voltak az ősei. Anyjától sokat tanult. Hadifogságból hazatérve, 1945-ben 200 társával megalakította a mai szövetséget elődjét, a Győr és Környéke Halászati Szövetséget. Csaknem másfél évtizeddel később, 1958-ban az akkor létesített gombüzem vezetőjévé nevezték ki. A szövetséget 1966-ban elnökké választotta, s 1985-ig vezette társait úgy, mint aki sosem dolgozott máshol, mint a Dunán és a győri szövetségetnél. Eközben – 1973–1986-ig – a Haltermelő Országos Szövetségének elnöki tisztét is ellátta.

Munkássága idején sikeresen gazdálkodtak és gyarapították a szövetséget vagyona. Egyik sikeres állomásként tartják számon, hogy létrehozta a magyar-osztrák halászati egyezményt. Nyugdíjasként is figyelemmel kíséri a szövetséget tevékenységét és a halászháló szerelését, javítását ma is nagy kedvvel végzi.

A száraz tényeken túl érdemes elmondani, hogy az első lépéseket bátyja, Károly mellett tette meg, akinél beosztott halászként dolgozott. Az 1958-ban létesült nagybajcsi gombüzem vezetését rábízták a szövetséget vezetői. A „gombózás” akkor még a kagylóhéj feldolgozásán alapult, főként inggombot készítettek, tehát Vida András közvetlen kapcsolatban maradt a vízi élettel. Vezetésével magas jövedelmet hozott az üzem, s az itt termelt nyereséget zömmel a halászatba forgatták vissza.

Nehezen áll rá, hogy a sikereiről beszéljen. Inkább elnök elődje, *Vass József* érdemeit hangsúlyozza, hűséges halász főágromus munkatársát Jancsó Kálmánt dicséri, kiemeli a 32 éve megyei halászati felügyelő *Gyeginszky Béla* érdemeit, és hálás a néhai *Bencze Ferenc*-nek, akitől a szövetség elnöki tisztjét vette át. Büszke arra, hogy a gombüzem ma is nyereségesen működik, hogy a szövetséget vagyona 340 ezer forintról 50 millió forintra nőtt.

Legnagyobb sikerének a Fertő tó magyar-osztrák halászási szerződésének megkötését tekinti. Ezt 1970-ben írták alá társával, az osztrák oldali halászszövetséget elnökével. *Thell Leopold* és *Ribiánszky Miklós* járt közbe azért, hogy a szerződés egyáltalán létrejöhessen. Az osztrák halászok az angolnát (erre nem volt pénzük a magyar halászoknak) a magyarok pedig süllőt és pontyot telepítettek. Mindkét szövetséget sokat keresett ezen, s ettől volt nyereséges a halászati tevékenység is. Ma a fia vezeti a szövetséget.

Dr. Woynarovich Elek

Két évvel ezelőtt meghitt hangulatú ünnepségen köszöntötték 85. születésnapja alkalmából dr. Woynarovich Elek professzor urat, a Szent István Egyetem halászati tanszékén. A gödöllői eseményen a régi tanítványok mellett, az új nemzedék képviselői is szép szóval emlékeztek Lexi bácsi munkásságára, a hazai pontytenyésztés kiemelkedő kutatójára, a nemzetközi

hírv halbiológusra. Ám mielőtt azt gondolnánk, hogy Lexi bácsit már csak a múlt érdekli, el kell mondani, hogy csupa olyan ajándékot kapott szeretett tanítványaitól, ami már a jelen és a jövő kutatási tevékenységét segíti. Például egy videokamerát, ami egyértelműen a modern tudomány kutatási eszköze. S nem volt véletlen az ajándék kiválasztása sem, hiszen Lexi bácsinak ma is hosszú távú tervei vannak. Most például a bolíviai édes vízi halászatot szeretné feléldíteni. Lexi bácsi regénybe illően tud beszélni nem csak a halakról, de az életéről, életútjáról is. Nem csoda, hiszen Lexi bácsi 87 évében annyi minden történt, hogy csak regénybe lehetne összefoglalni.

„Egész életemben szerencsés voltam” – idézzük Lexi bácsit, aki olyan családban nevelkedett – heten voltak testvérek – ahol a szülők egészséges katolikus elvek szerint nevelték a gyerekeket. Az erkölcsiségre rendkívül sokat adtak, és szeretet lengte körül a Szatmár megyei tiszakörödi kis tanítót, majd később Mezőcsátban, ahol Lexi bácsi apja vett egy birtokot, dollárkölcsonból. 350 hold volt, nagyon rossz minőségű szikes talajjal. E birtok 5,5 kilométerre fekvő Mezőcsát községtől, ahol Lexi bácsi az iskolai tanulmányait végezte. Az elemiből az út Miskolcra vezetett, ahol a királyi katolikus Fráter György főgimnázium miniorita internátusban tanulhatott két fiútestvérével.

Az egyetemi évek fordulópontja egy vízkémiai előadásra következett be. *Maucha Rezső* magántanár tartotta az előadást, amely igencsak felkeltette érdeklődését. A következő évben már Maucha professzor segédjeként vett részt az előadásokon, s ugyanilyen alkotó tanár-diák kapcsolata alakult ki *Entz Géza* professzor úrral is, aki elintézte azt, hogy harmadéves korában diákösztöndíjat kapjon. Ennek révén Tihanyban, a Tihanyi Biológiai Intézetben kapott munkát, s az ösztöndíjából lakásra, ételre futotta. S itt került szoros kapcsolatba Balaton élővilágával, főképpen az alsóbb rendű élőlényekkel. Sokat foglalkozott velük, számolta őket, életüket és a vándorlásukat figyelte, tanulmányozta. Ezt az ösztöndíjat három éven át kapta Lexi bácsi, így három nyarat tölthetett a kutatóintézetben. Az 1935–38-as években Lexi bácsi jövője, karrierje a tihanyi években meghatározott irányban ívelt felfelé! A diploma megszerzése után tehát nem jelentett gondot az elhelyezkedése. A Halélettani Intézetet választotta Tihany helyett, ahová dr. *Jacsó Imre* került.

A katonaság szólt közbe Lexi bácsi karrierjébe: 1939 februárjában vonult be. Kecskédén érte 1944 szilvesztere. 1945 januárjában a leharcolt hadosztályt átszervezték, így került Sopronba, ahol németül tudó tisztet keresek kiképzésre, mégpedig Dániába. 1945. május negyedikén érkeztek meg Dánia északi csücskébe, Frederikshavenbe, ahol a norvég lágerbe helytették el a 600 leventét. A tábor 1946

márciusában hagyta el, néhány katonatársával. A háború után Lexi bácsi visszamehetett a lerombolt Halélettani Kutató Intézetbe. Az alsóörsi süllő keltető telep létesítése már az ő érdeme volt. 1956-ig felügyelte ezt az intézményt, közben a pontyok szaporítását is meg kellett oldania a Balatonban. Mind a süllő, mind a ponty szaporításának ezt a módját ma már tanítják, Lexi bácsi Haltenyésztés című tankönyvéből. Pedig '56 után azért támadták, hogy vadpontyokat szaporított a Balatonban, s nem a tógazdasági nemes pontyot. De ő ma is meggyőződéssel vallja, hogy nem a tógazdasági ponty való a Balatonba, hanem a tó-ponty.

1953-ban kapta meg a mezőgazdaság tudományok doktora címet, ami az akkori időkben jelentősen megkönnyítette a tudományos munkát. A gödöllői egyetemen 1947-től kezdve tanított, s a doktori címmel címzetes egyetemi tanárrá léptették elő! 1961-ben megpályázta a debreceni agrár egyetemet állattani tanszékének vezetői posztját és itt dolgozott. 1968 szeptemberében Nepálba hívta meg a FAO a haltenyésztés fejlesztésére. Ennek a küldetésnek érdekessége, hogy a ponty mesterséges szaporításának kidolgozása után igencsak megnőtt az ázsioja világszerte, s ennek volt köszönhető a nepáli meghívás is. Egy izraeli halászati újságban megjelent cikkét széles szakmai körben olvasták, s ma is idézik a tartalmát. Hat év után Nepálból Venezuelába helyezte át a FAO. A FAO-nál csaknem tíz évet dolgozott Lexi bácsi, amikor 62 éves korában, 1977. szeptemberében nyugdíjazták. Mégpedig azzal a kéréssel, hogy írjon meg egy halszaporítási könyvet! Tollat ragadott és a könyv elkészült, amit *Horváth Lászlóval*, a gödöllői halászati tanszék vezetőjével közösen jelentettek meg.

Amde a nyugdíjas évei is aktívan teltek, miután a földművelésügyi miniszter felkérte Lexi bácsit, legyen tanácsadó a szarvasi kutatóintézetnél. A külföldi szakértői munkák sem maradoztak el: Irakban halszaporító állomást létesített, Braziliában úgyszintén a halszaporítás volt feladata. Még Venezuelában – elsőként a világon – szaporította a Braziliában, Dél-Amerikában ma legfontosabb tenyészhető halfajt, a Colosoma makropomum-ot, aminek a brazil neve tambaqui, a venezuelai neve kachama negra, Peruban gamitana-nak, s Bolíviában paco-nak nevezik. Ez a halfaj gyorsan nő, agresszív táplálkozó, igazi mindenevő hal. S ami a legfontosabb, a helybeli piránya sem eszi meg, tudnak élni egymás mellett. Braziliában az édesvízi haltenyésztés magvetőjének nevezték el Lexi bácsit. S itt találkozott egy bolíviai haltenyésztési program irányítójával, aki felkérte tanácsadónak. Ma ezen és a perui haltenyésztési programon dolgozik. Hal nélkül ugyanis nem létezhet a víz, miként a hosszú távú tervek nélkül – Lexi bácsi sem.

A Haltermelők Országos Szövetsége tagjai által fizetendő tagdíj (fenntartási hozzájárulás) 2003. évi mértéke

(Folytatás a 3. oldalról)

A Haltermelők Országos Szövetsége tagjai által fizetendő 2003. évi tagdíj (fenntartási hozzájárulás) mértéke a következő:

a) A tag által használt természetes vizek után 92,- Ft/ha tagdíjat (fenntartási hozzájárulást) kell fizetni.

b) A tag által használt tógazdasági (halastó, víztározó) vízfelület után 920,- Ft/ha tagdíjat (fenntartási hozzájárulást) kell fizetni.

c) A tagdíj (fenntartási hozzájárulás) minimális mértéke: 92.000,- Ft/év.

d) A tagdíj (fenntartási hozzájárulás) maximális mértéke: 460.000,- Ft/év.

e) A tag által ténylegesen fizetendő tagdíj (fenntartási hozzájárulás) az a) és b) pontok szerint kiszámított összeg, de ha az

nem éri el a c) pont szerinti, vagy meghaladja a d) pont szerinti mértéket, akkor a fizetendő tagdíj (fenntartási hozzájárulás) a c) illetve a d) pont szerinti összeg.

f) A pártoló tagok

- terület nélkül 29.900,- Ft/év
- 20 ha-ig 34.500,- Ft/év
- 21-60 ha-ig 57.500,- Ft/év
- 61-100 ha-ig 92.000,- Ft/év tagdíjat (fenntartási hozzájárulást) fizetnek.

g) A tagsági viszony legfeljebb egy éves szüneteltetésének időszakában az előzőek szerint meghatározott tagdíj (fenntartási hozzájárulás) 50 %-a fizetendő.

h) A tagok – az előzőeken felül – az e), f) és g) pont alapján megállapított tagdíj (fenntartási hozzájárulás) 30%-ának megfelelő összeget marketing célokra fizetnek be, amely összeget a Szövetség a „2003. évi

hallakomák” rendezvénysorozat és más közös marketing-programok céljaira fordít.

i) A tagok az éves tagdíj (fenntartási hozzájárulás) e), f) és g) pont alapján megállapított összegét két egyenlő részletben: február 15-ig illetve augusztus 15-éig; a h) pont szerinti marketing hozzájárulás teljes összegét pedig február 15-éig tartoznak befizetni (átutalni) a Szövetség számlájára.”

Indokolás

Az alap-tagdíj javasolt mértéke az 1998 óta változatlan alap-tagdíj 15%-os növelését célozza. A növeléssel elkerülhető a szövetségi vagyon további csökkenése. Megjegyzendő, hogy a megelőző évek vagyonváltozásai tudott, előre látott eredmények voltak, de a tartalékok felélésének veszélye nélkül ez a költségvetési magatartás nem folytatható.

A „2002 – a hal éve” marketing program teljesíthetősége érdekében a tagság – célhoz kötötten – a korábbinál nagyobb összeget koncentrálni. (A korábbi 10% helyett 30%-ot.) Ez a befizetés évi 3-3,5 millió forint bevételt jelent. A Szövetség természetesen továbbra is köteles – egyéb bevételeiből – legalább ugyanekkora összeget marketing célokra fordítani. A változtatás eredményeként tehát 6-7 millió forintba növeltük a kizárólag marketing célokra fordítható pénzeszközök éves mértékét. Az elmúlt évek tapasztalatai szerint a marketing tevékenység állami támogatásának késedelme komoly likviditási gondot okoz a Szövetség számára. Ezen a helyzeten kíván – némileg – enyhíteni a javaslat a marketing hozzájárulás esedékességének előrehozatalával.

Az étkezési ponty és busa termelői árai (Ft/kg) 2002. év 50. hét (december 9–13.) az ország egyes régióiban

Régió megnevezés	Ponty	Busa
Dél-Alföld	480-520	180
Észak-Alföld	480-560	170-200
Dél-Dunántúl	470-550	170
Közép-Magyarország	460-550	170

(Forrás: Halászati Terméktanács)

Az import halak és egyéb tengeri „étkek” kínálata és árai (Ft/kg) a budapesti piacokon 2002. év 50. hetén (2002. december 9–13. között)

Polip	2000-3500
Tintahal	1700-1950
Tonhal és filé	870-1200
Hekk	750-1000
Makréla	550-700
Hering	450-850
Lepényhal filé	1700
Cápaszelet	1700
Fekete héjas kagyló	1600-1850
Homár	3700
Garnella	2100-2500
Tigrisrák	4500
Királyrák	5800-7500
Languszt	-
Tenger gyümölcse	1900-1990

(Forrás: Halászati Terméktanács)

A Halászati Terméktanács elnökségének 2002. december 5-én Budapesten tartott ülésén 2003. január 1. – április 3. közötti időszakra az alábbi ajánlati árakat fogadta el:

P ₃	550 Ft/kg + áfa ab. tópart
B	180 Ft/kg + áfa ab. tópart
P ₂	630 Ft/kg + áfa ab. tópart
P ₁	700 Ft/kg + áfa ab. tópart

Étkezési élő és „jegelt” halak fogyasztói árai; (Ft/kg) 2002. év 50. hetén (2002. december 9–13. között) az ország különböző piacain

	ponty	amur	busa	süllő fogas	harcsa	csuka	pisztráng	kecsge	törpeharcsa	angolna	márna	keszeg	kárász	afrikai harcsa
Budapest: Nagyvacsarnok	790	750	400	1700t	1600	950	1250t	1350t	550	1600	350	350	350	-
Rákóczi tér	850	-	-	1650t	2200	1600t	1320t	-	980t	-	-	540t	450	850t
Békásmegyer	790	650	390	1300	1400	1000	1300t	1200t	300-500	-	300	300	390	-
Lehel tér	750-800	-	380	1700	1500	850	1300t	-	530	1200	-	350	450	780t
Debrecen	700	-	400	1500	1200	-	1500	-	-	-	-	-	-	-
Győr	650	550	330	1250	1350	950	810	1000	-	1000	310	310	310	-
Miskolc	690	600	380	1400	1400	800	-	-	500	-	-	380	380	-
Pécs	660	400	280	1200	1200	880	-	-	600	-	400	240-280	240-280	-
Szeged	730	340	250	1200	1000	700	-	900	350	-	300	200	300	-
Szekszárd	690	600	300	1500	1300	1000	-	-	300	-	-	300	300	-

t = tisztított

(Forrás: Halászati Terméktanács)

Víztakarékos és környezetkímélő tavi haltermelés

A haltermelési technológiák fejlesztése során egyre fontosabb szempont az erőforrások felelősségteljes hasznosítása, ami az édesvízi erőforrások hasznosítói számára különösen fontos, tekintettel az édesvízkészletek szűkösségére és veszélyeztetettségére. Bár az édesvízkészletek megújuló erőforrások, mégis az édesvíz iránti egyre növekvő igények és a vizek szennyeződése miatt még azokban a régiókban is jelentkezhetnek vízellátási problémák, ahol egyébként éves átlagban elegendő víz áll rendelkezésre.

Hazánk világviszonylatban is kritikus helyzetben van a felszíni vízellátottságot tekintve, mivel úgy a mennyiséget, mint a minőséget illetően kiszolgáltatottak vagyunk a „felvízi” országoknak. A haltermelés vízigényessége közzismert, azt azonban már kevesebben tudják, hogy haltermeléssel igen hatékonyan hasznosíthatók a vízi erőforrások. Ha a víz felhasználásának hatékonyságát az egységnyi víztömegben előállítható termékre vonatkoztatjuk, akkor az öntözéses növénytermesztés hatékonyabb vízhasználatnak tűnik, de ha a hatékonyság számításánál az előállított termék értékét vesszük figyelembe a haltermelés még tógazdasági körülmények között is „vízhatékony” élelmiszer-termelési mód. Ezt igazolja az alábbi táblázat, amely az USA Mezőgazdasági Minisztériumának statisztikai adatai alapján állítottam össze (1. táblázat).

Az utóbbi évtizedek kutató-fejlesztő munkájának eredményeképpen a hagyományos tógazdasági haltermelés mellett a megtermelt hal egyre növekvő hányada származik olyan tavi, illetve medencés rendszerekből, amelyekben a vizet, illetve annak egy részét használat után kezelik és visszaforgatják (recirkuláltatják). Amíg a

hagyományos tógazdaságokban 1 kg hal előállításához 20–30 m³ vízre van szükség, a tavi recirkulációs rendszerekben már csak 0,8–1,5 m³-re, de az iparszerűen működő medencés recirkulációs rendszerekben 100–200 liter víz is elegendő 1 kg haltömeg előállítására.

A tógazdaságokban a víztakarékosság nem csak műszaki fejlesztéssel de fokozottabb vízgazdálkodással is javítható. A párolgási veszteségek csökkenthető mélyebb tavak alkalmazásával, illetve a vízönvények tömegének csökkentésével. A vízfelszín borítására irányuló kísérletek nagyüzemi körülmények között nem váltak be. A szivárgási veszteségek minimalizálásának alapja a tó helyszínének kiválasztása (vízzáró réteg), illetve a földművek szakszerű építése. A tófenéken keresztül történő szivárgás adalék anyagoknak (pl. bentonit) a talajba keverésével, illetve szerves anyag réteg kialakításával csökkenthető. A szivárgás a földművek, pl. tápláló csatornák fólia burkolásával is csökkenthető. Jelentős vízmennyiség takarítható meg a műtárgyak csurgásainak megszüntetésével. Tógazdaságokban egyre gyakoribb (gyakran a kényszer szülte megoldás) a tavak közötti vízforgatás, a csapadékvíz tározása, illetve a víz több szezonon keresztüli visszatartása.

Azokban az országokban, ahol a tavi haltermelést vízellátási problémák nehezítik (pl. Izrael, USA) ígéretes eredmények születtek a különböző víztakarékos tógazdasági technológiák fejlesztésére irányuló kutató-fejlesztő munka során.

Az USA-ban fél-üzemi körülmények között is eredményesen alkalmazták, az úgynevezett „szétválasztott komponensű törendszert”, amely a monokultúrában történő tavi foltos harcsa termelési technológia alternatívájaként vehető figyelembe. Az igen intenzív harcsatermelés

során (5 t/ha) egyre nagyobb gondot jelentett a tóban elszaporodott algatömeg, amely az oxigénviszonyok romlását és a halhús mellékizét okozta. Az algatömeg szabályozásának hagyományos módszerei az igen intenzív harcsanevelés körülményei között korlátozottan alkalmazhatók. A szétválasztott komponensű rendszerben a tóterület csak mintegy 5%-a szolgál a halak nevelésére. A tófelület túlnyomó része algamező, amelynek a tápanyagok feldolgozásában van szerepe. A halnevelő tó vízmélysége kb. 1,5 m, az algamezőben a vízmélység kb. 0,6 m. A vizet a halas és az algás komponensek között lapátkerekkel cirkuláltatják. Mielőtt a recirkuláltatott víz az algamezőről a harcsanevelő tóba jutna, egy tilápia nevelő rekeszen folyik át, ahol az algatömeg szabályozása mellett többlet halhús is előállítható takarmányozás nélkül. Egy 0,8 hektáros összes vízfelületű rendszer üzemeltetésének tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a szétválasztott komponensű rendszerben a hagyományosnál négyszer magasabb hozamok is elérhetők (19,6 t/ha harcsa + 6,1 t/ha tilápia), ugyanakkor a rendszer vízigénye a hagyományos rendszerekénél csak mintegy nyolcada. Az előzetes elemzések azt mutatták, hogy az új rendszer gazdaságosabb lehet a hagyományosnál.

Hazánkban a szarvasi HAKI folytat „kombinált extenzív-intenzív tavi haltermelési technológia (tavi recirk)” fejlesztésére irányuló kísérleteket. A kb. 1 ha összes vízfelületű intenzív törendszerekből a szerves anyagokban feldúsult vizet egy 20 hektáros tóban kezeljük, amelyből a megtisztított vizet propeller szivattyú forgatja vissza az intenzív tavakba. A vízforgatás és a vízkezelés lehetővé teszi szuperintenzív átfolyóvízes haltermelés alkalmazását, amely egyébként vízmennyiségi korlátok és a környezet védelmének kritériumai miatt lehetetlen volna. Az intenzív tavakban pontyot, tilápiát és afrikai harcsát állítottunk elő, míg a 20 hektáros vízkezelő tóban ponty dominanciájú polikultúras halnevelés folyt. A rendszer intenzív tavaira és az extenzív vízkezelő tóra jellemző népesítési és hozam adatok az alábbi táblázatban láthatóak (2. táblázat).

A gazdaságossági vizsgálatok eredményeképpen az is megállapítható, hogy az új típusú tavi rendszer jövedelmezőssége meghaladja a hagyományos tavi rendszerekét.

Várad László

1. táblázat: Különböző mezőgazdasági technológiák fajlagos vízfelhasználása

Termelési technológia	Fajlagos vízfelhasználás	
	m ³ /kg	m ³ /USD/
Szója termelés	1,63	7,14
Rizstermesztés	1,13	6,67
Foltos harcsa termelés (évenkénti lecsapolással)	4,5	2,86
Foltos harcsa termelés (vízvízszattartással)	1,5	0,96

	Intenzív tógazdaságok			Extenzív vízkezelő tó
	2585	1320	1265	200000
Tóterület (m ²)				
Halfaj	ponty	afrikai harcsa	tilápia	ponty
Népesítés (t/ha)	1,4	19,8	2,0	0,19
Kihelyezési egységsúly (g)	240	340	30	32
Lehalászási egységsúly (g)	1130	1400	119	380
Bruttó hozam (t/ha)	5,75	57,7	9,75	1,90
Nettó hozam (t/ha)	4,36	37,9	7,74	1,71

„A halászat története Magyarországon” című kiállítás ismertetője

A magyar halászat múltja népiünk eredetéig, az őshazáig nyúlik vissza. Számos régészeti emlék, nyelvészeti és összehasonlító néprajzi kutatás bizonyítja, hogy a legősibb halászati eszközök és módszerek még a finnugor őshazából valók. Fennmaradásukban és az új hazában való alkalmazásukban elsődleges szerepet játszott, hogy ezek a halászati eszközök és módszerek az itteni viszonyok között is beváltak. Halászatunkban a honfoglalás jelentős fejlődést eredményezett. A korábban említett kedvező viszonyok között az egykori ősfoglalkozás újra fellendült és kiteljesült.

A történeti bevezetést a hagyományos halászat eszközeinek és a velük való halászati módok diorámában történő bemutatása követi.

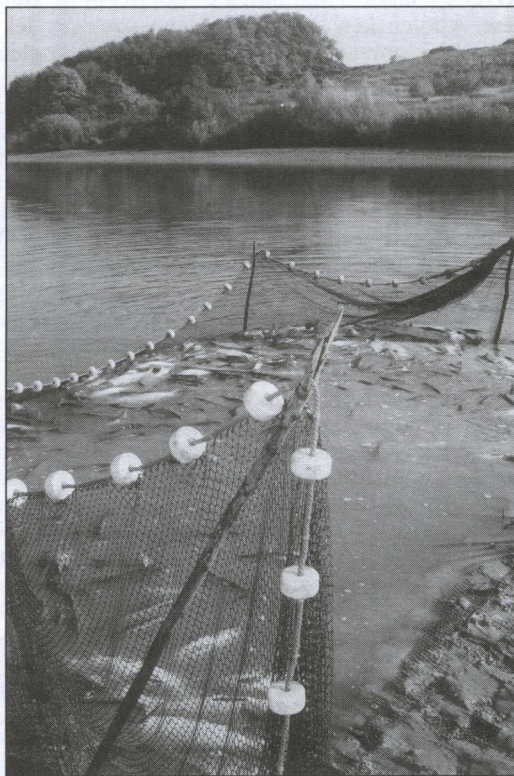
A halászati tevékenységhez szervesen kapcsolódó halkereskedelem művelői hazánkban a halárosok voltak. A XV. és XVI. sz. halárosai közül egyesek csak keszegféléket, mások egyéb friss halat árusíthattak. Vízát és tokféléket – királyi pátenst alapján – csak a mészárosok, és hentesek céhe árusíthattak. A halkereskedők nem csak a közeli vizek bérletét bírták. Bárkáikkal az alsó Duna szakaszait is felkeresték. Egy-egy ilyen bárkában olykor 100 q ponty is érkezett – lovak által parton vontatva, egészen Óbudáig. Később az ország vasúti hálózatának megépítése a halkereskedelemben is új korszakot nyitott.

Önálló érdekvédelmi szervezeteket, halászcéheket a főhivatású halászok a XVI. sz. elején hozhattak először létre. Halas vizeink védelmét és a piaci halárusítás monopol helyzetét kívánták szervezetükkal a maguk számára biztosítani. A céhek artikulusai szabályozták a mesterségbeli magatartást, a tudás szintjét, a halászatot, a bérletet, a halárusítás és halkereskedelem ügyét. A céhek – köztük a halászcéhek is – 1872-ben megszűntek.

Folyóvizeink és természetes állóvizeink múltbeli halászatát önálló egység mutatja be. Ismereteket szerezhettünk a Dunáról, melynek partjain megtelepült falvak nagy részét zömme halászok lakták. A Duna és Duna mentén a magyarság zavartalanul folytatta ősi mesterségét, a halászatot. Legértékesebb hala évszázadokon át a viza volt. Kifogása a halászsoknak komoly jövedelmet biztosított. Négyféle módon halásztak rá: szigonnyal, horoggal, kerítőhálával – de leginkább vizafogó cége segítségével. Másik jelentős halászhelyünk a Tisza. Értékes halfaunája a múltban bőséges fogást

„Bevetésre” kész csónak és háló

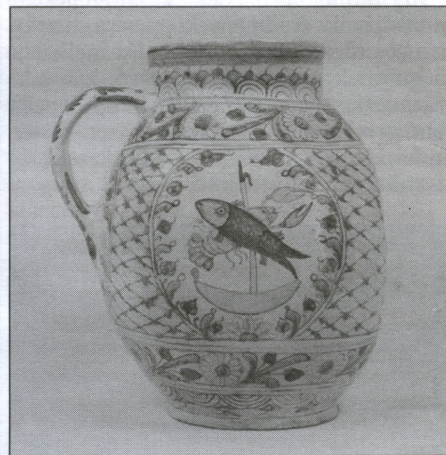

biztosított. Természetes állóvizeink közül a Balaton és a Velencei-tó halászatával ismerkedhet meg a látogató.

A természetes vizek meghatározó szerepét, a halászat jelentőségét és a természetvédelem kapcsolatát, érdekeinek találkozását a „Természetes vizek és környezetvédelem” című tárló szemlélteti. A Kárpát-medencében élő mintegy 80 halfaj természetes környezetét imitáló diorámában kerül bemutatásra, külön jelölve az őshonos, betelepített és védett halakat.

A tógazdasági haltermelés hazánk haltermelésének jelentős hányadát adja. Építésük szerint bemutatjuk a völgyzárógátas, körtöltéses és a hossz-töltéses tavakat.

A természetes ívóhelyek csökkenése, valamint a természetes ivási körülmények között megmaradó csekély számú halivadék szükségessé tette a mesterséges halszaporító bázisok létrehozását. Itt ismerkedhetünk meg a Dinnyési Ivadéknevelő Tógazdaság, és a Százhalombattai Temperált-

vízü Halszaporító Gazdaság (TEHAG) tevékenységével.

A kutatás témaköre az első magyar halászati intézménynek, a Magyar Királyi Halélet-tani és Szennyvíztisztító Kísérleti Állomás utódjának tekinthető Haltenyésztési Kutató Intézet (HAKI) kutatásainak körét ismerteti.

A kiállítást sporthorgászat bemutatása zárja (A MOHOSZ szerepe, fogási eredmények, horgászlétszám alakulása).

Szabó László
muzeológus